

Світлана Меркулова,
м. Київ, Україна

УДК 373.5.091.2:[37:004](043.3)

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗНЗ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В статті освещаются теоретические основы и раскрывается содержание управления процессом педагогической ориентации старшеклассников ОУЗ с применением информационно-коммуникационных технологий. На основе системно-целостного подхода рассмотрена структура модели управления процессом педагогической ориентации старшеклассников ОУЗ с применением информационно-коммуникационных технологий и отображены результаты ее внедрения в учреждениях образования.

Ключевые слова: *управления процессом педагогической ориентации старшеклассников ОУЗ; информационно-коммуникационные технологи; модель управления процессом педагогической ориентации старшеклассников ОУЗ с применением информационно-коммуникационных технологий.*

Theoretical fundamentals and problems of managing the process of pedagogical orientation of senior pupils in secondary schools with the use of informative-communicative technologies are uncovered in the article.

The structure of the Model of managing the process of pedagogical orientation of senior pupils in secondary schools with the use of informative-communicative technologies is examined on the base of systematic-integrity approach with its results that were illustrated after implementation to educational establishments.

Key words: *managing the process of pedagogical orientation of senior pupils in secondary schools; informative-communicative technologies; Model of managing the process of pedagogical orientation of senior pupils in secondary schools with the use of informative-communicative technologies.*

Початок ХХІ ст. відзначився зміною у ставленні до інформації у суспільстві. Стрімкий розвиток цифрових, інформаційних та комунікаційних технологій надав поштовх до нового бачення соціальних процесів. У міжнародній спільноті світове суспільство почали визначати інформаційним. Отже, у сферах життя першим завданням стало налагодження інформаційного обміну між учасниками будь-яких комунікацій. Особливо актуальним це питання є в педагогіці та управлінні, де діяльність побудована на різних комунікаціях.

Налагодження комунікацій в управлінні є запорукою успішного керівництва у сучасних умовах мультикультурного інформаційного суспільства. Проблемами управління цікавилися багато вчених у різні періоди розвитку педагогічної теорії та практики. З огляду на сучасні інноваційні процеси в галузі освіти та зростаючу роль педагогічних кадрів, відбувається теоретичне та організаційно-методичне забезпечення розвитку педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ, удосконалення та пошук нових форм і засобів формування в учнів стійкого інтересу до професії вчителя [3].

Звертаючись до законодавчої основи організації та управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників виявлено напрацювання з боку державних органів щодо:

- популяризації педагогічної науки у навчально-виховній та управлінській діяльності ЗНЗ;
- упровадження інновацій у ЗНЗ та ВНЗ, посилення профорієнтації учнівської молоді на педагогічну професію, підготовки науково-педагогічних кадрів;
- застосування сучасних методів та форм залучення учнів до навчання у ВНЗ;
- упровадження сучасних комунікацій у діяльність закладів та установ освіти;
- інноваційного введення у навчально-виховний процес з профорієнтації учнів ЗНЗ сучасних ІКТ [4].

Сучасні комунікаційні технології висвітлено в дослідженнях зарубіжних учених Чарльза Джейкобса (нейроменеджмент); Р. Ділтса, Р. Бендлера, Г. Рота (нейролінгвістичне програмування), М. Душкіної, І. Альошиної, А. Разумовської (зв'язки з громадськістю),

Д. Барнетта, С. Моріарті (маркетингові комунікації), Н. Волкової (соціальні, професійно-педагогічні комунікації), Е. Серновоца (сарафанный маркетинг). Використання ІКТ для підвищення кваліфікації вчителів у навчально-виховному процесі та менеджменті освіти знайшло відображення у працях вітчизняних учених А. Веліховської, В. Маслова, Л. Калініної, О. Боднар, В. Гуменюк, З. Рябової, Н. Морзе, К. Гораш, А. Гуралюка, В. Беспалька, М. Кларина, Т. Сорочан, Н. Клокар. На основі аналізу можна зробити висновок, що проблема управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ із застосуванням ІКТ є недостатньо розробленою в педагогічній теорії та практиці і потребує розв'язання.

Метою статті є розкрити теоретичні засади та зміст управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ із застосуванням ІКТ, розглянути структуру моделі управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ з цієї проблеми та впровадити результати у заклади освіти.

На основі аналізу теоретичних досліджень, керуючись науковими поняттями про управління та враховуючи специфіку об'єкту дослідження, нами було сформульовано низку понять: «професійна орієнтація», «процес педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ», «управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ», «інформаційно-комунікаційні технології», «управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ із застосуванням ІКТ» [9]. Так, процес педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ представлено як серію навчально-виховних заходів з ознайомлення молоді з професією вчителя, виховання інтересу до педагогічної діяльності з урахуванням комунікаційної компетентності особистості. Управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ із застосуванням ІКТ представлено як систему цілеспрямованого впливу суб'єкта управління на об'єкт управління педагогічної орієнтації за допомогою застосування інструментів та технологій прискореної передачі інформації в освітньому середовищі та обміну інформацією про педагогічну діяльність та формування кадрового потенціалу галузі.

У роботі виділено та реалізовано чотири напрями наукового пошуку:

- 1) теоретичне дослідження управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ із застосуванням ІКТ як складною соціально-педагогічною системою;
- 2) вивчення практичного стану управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ із застосуванням ІКТ;
- 3) визначення організаційно-педагогічних умов управління вищезазначеним процесом;
- 4) розроблення моделі управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ із застосуванням ІКТ та її практична реалізація.

На основі аналізу педагогічних досліджень виокремлено такі ІКТ: Інтернет-комунікації, комунікації в соціальних мережах, інтерактивні комунікації, зв'язки з громадськістю, нейролінгвістичне програмування, сарафанный маркетинг, івент-маркетинг, СМС-маркетинг, нейроменеджмент. Доведено, що їхнє застосування в управлінні процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ значною мірою прискорює передачу та обмін необхідною інформацією, налагоджує ефективну взаємодію та міжособистісне спілкування його учасників на суб'єкт-суб'єктній основі [6].

Аналіз практичної діяльності ЗНЗ показав, що для формування у старшокласників стійкого інтересу до педагогічної діяльності необхідно використовувати найбільшу інформативну систему XXI ст., тобто Інтернет, а також інші інноваційні форми управління потоком інформації про педагогічну діяльність. Встановлено, що результативність процесу педагогічної орієнтації старшокласників залежить від професійної підготовки педагогічних та керівних кадрів ЗНЗ, організаційно-методичного забезпечення їхньої роботи, створення організаційно-педагогічних умов щодо практичної реалізації процесу педагогічної орієнтації старшокласників із застосуванням ІКТ. Разом з тим, визначено й охарактеризовано критерії й показники щодо:

- 1) формування інтересу старшокласників до педагогічної діяльності: творчість (креативність), комунікабельність, працьовитість (діяльність), інтерес до професії вчителя (любов до дитини);

2) готовності членів управлінської ланки до управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ із застосуванням ІКТ;

3) знання теорії управління соціально-педагогічними системами, розуміння змісту, форм і методів управлінської діяльності ЗНЗ;

4) розуміння ролі управлінської ланки у процесі педагогічної орієнтації старшокласників, забезпечення розвитку інтересу учнівської молоді до педагогічної професії засобами ІКТ.

Критерії декомпоновано на високий, середній, достатній та низький рівні. Вивчення практичного стану управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ із застосуванням ІКТ, аналіз результатів опитування старшокласників, педагогічних та керівних кадрів ЗНЗ, представників батьківської громадськості, учнівського самоврядування, що було проведено на етапі констатувального експерименту, підтвердили необхідність розроблення, теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки моделі управління педагогічною орієнтацією старшокласників ЗНЗ із застосуванням ІКТ та підготовки методичних рекомендацій щодо її впровадження у закладах освіти.

У дослідженні представлено модель, що містить такі складові:

– *теоретичну* (визначає наукові підходи та принципи управління соціально-педагогічними системами);

– *організаційно-управлінську* (характеризує умови, організаційну структуру, функції, форми і методи управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ);

– *змістову* (охоплює навчально-виховний аспект управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ та його програмне забезпечення);

– *технологічну* (розкриває сутність та способи застосування ІКТ в управлінському процесі ЗНЗ);

– *оцінювально-результативну* (містить критеріально-оцінювальний апарат дослідження для здійснення кількісного та якісного аналізу експериментальних даних).

Модель ґрунтується на *системно-цілісному, синергетичному, ситуаційному, компетентнісному, особистісно-діяльнісному* підходах. Використання цих підходів передбачає реалізацію принципів управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ із застосуванням ІКТ. Серед них можна назвати такі: *цілеспрямованість, системність, науковість, демократизація, зворотний зв'язок, динамічна рівновага, компетентність, гуманізація*. Ці принципи визначають співвідношення керуючої та керованої систем ЗНЗ, відображають особливості процесу управління педагогічною орієнтацією старшокласників із застосуванням ІКТ, а також зумовлюють функції його учасників.

Організація формувального експерименту здійснювалась поетапно відповідно до програми педагогічного експерименту. Її реалізація передбачала впровадження у навчальний процес програми та спецкурсу «Формування педагогічної спрямованості старшокласників». Перша частина програми була запропонована для членів управлінської ланки у процесі підвищення кваліфікації, друга – для вивчення старшокласниками в експериментальних групах ЗНЗ.

Для проректорів з навчальної та виховної роботи ВНЗ III–IV рівнів акредитації та заступників директорів інститутів I–II рівнів акредитації було підготовлено робочу навчальну програму (модулі: «Професійна орієнтація учнів як система», «Організація профорієнтаційної роботи у ЗНЗ») [7], що впроваджувалася на курсах підвищення кваліфікації означеної категорії керівників в Інституті відкритої освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Експериментальна перевірка моделі засвідчила позитивну динаміку змін у рівнях сформованості інтересу старшокласників до педагогічної діяльності засобами ІКТ та у рівнях готовності членів управлінської ланки до здійснення управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ із застосуванням ІКТ [10].

За результатами формувального етапу експерименту в експериментальній групі (ЕГ) високого рівня сформованості інтересу старшокласників до педагогічної діяльності засобами ІКТ досягли 12,2 % учнів (у КГ – 8 %), середнього – 38 % (у КГ – 23 %), достатнього – 41,8 %

(у КГ – 46 %), а низького – 8 % (у КГ – 37 %). Також виявлено динаміку зростання кількості випускників експериментальних ЗНЗ, які вступили до педагогічних ВНЗ, що становить 6,2 %. Було виявлено позитивну динаміку готовності членів управлінської ланки ЗНЗ до управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників. Для директорів ЗНЗ та їхніх заступників вона становить 10,8 %, для учителів-предметників та класних керівників – 8,9 %, для членів батьківського комітету – 7,4%, а для членів учнівського самоврядування – 7,1 %.

Розроблені методичні рекомендації сприяли упровадженню моделі з позиції теоретичного обґрунтування її вихідних положень, виробленню наукових підходів, забезпеченню відповідних організаційно-педагогічних умов, розробленню оптимальних критеріїв оцінювання рівнів сформованості інтересу старшокласників до педагогічної діяльності засобами ІКТ та рівнів готовності членів управлінської ланки до здійснення управління зазначеним процесом.

Таким чином, розглянуті питання мають важливу значущість для розвитку теоретичних та практичних аспектів управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ із застосуванням ІКТ підтверджують необхідність удосконалення змісту, форм і методів управлінської діяльності ЗНЗ, а також забезпечення розвитку стійкого інтересу учнівської молоді до педагогічної професії засобами ІКТ.

Використані літературні джерела

1. Меркулова С. І. Модель управління процесом педагогічної орієнтації старшокласників ЗНЗ із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій [Текст] // Освіта та розвиток обдарованої особистості: щомісячний науково-методичний журнал. – К.: Інститут обдарованої дитини. – 2013. – № 12 (19). – С. 38–43.

2. Трайнев В. А. Информационные коммуникационные педагогические технологии (обобщения и рекомендации) [Текст]: учеб. пособ. / В. А. Трайнев, И. В. Трайнев. – М.: Дашков и Ко, 2008. – 280 с.

3. Калініна Л. М. Система інформаційного забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом [Текст]: монографія / Л. М. Калініна. – К.: Айлант, 2005. – 275 с.

4. Морзе Н. В. Основи інформаційно-комунікаційних технологій [Текст] / Н. В. Морзе. – К.: Видавнича група ВНУ, 2006. – 298 с.

5. Ващенко Л. М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону [Текст]: монографія / Л. М. Ващенко. – К.: ВПЦ «Тираж», 2005. – 380 с.

6. Мельник В. К. Технологія підготовки керівника до оцінювання результатів діяльності загальноосвітнього навчального закладу в системі післядипломної педагогічної освіти [Текст] / В. К. Мельник; ред. кол.: В. В. Кузьменко (голова) та ін. // Педагогічний альманах: зб. наук. пр. – Херсон: РППО, 2011. – Вип. 12. – Ч. 1. – 313 с. – С. 234–239.

7. Маслов В. І. Наукові основи та функції процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами [Текст]: навч. посібник / В. І. Маслов. – Тернопіль, Астон, 2007. – 150 с.

8. Кузьмин О. Є., Мельник О. Г. Основи менеджменту [Текст]: підручник / О. Є. Кузьмин, О. Г. Мельник. – 2-е вид., випр., доп. – К.: Академвидав, 2007. – 464 с.

9. Меркулова С. І. Роль соціально-педагогічної комунікації в організації та управлінні процесом педагогічної орієнтації старшокласників [Текст] / С. І. Меркулова // Післядипломна освіта в Україні. – 2013. – № 1 (22). – С. 69–72.

10. Меркулова С. І. Складові організації процесу педагогічної орієнтації старшокласників із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій [Текст] / С. І. Меркулова; гол. ред. І. С. Волощук // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика: зб. наук. пр. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2013. – Вип. 10. – С. 153–163.

Bibliography

1. Merkulova S. I. Model upravlinnia protsesom pedahohichnoi oriiientatsii starshoklasnykiv ZNZ iz zastosuvanniam informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Tekst] // Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti: shchomisiachnyi naukovo-metodychnyi zhurnal. – K.: Instytut obdarovanoi dytyny. – 2013. – № 12 (19). – S. 38–43.

2. *Trainev V. A.* Ynformatsyonnye kommunykatsyonnye pedahohycheskye tekhnolohy (obobshcheniia y rekomendatsyy) [Tekst]: ucheb. posob. / V. A. Trainev, Y. V. Trainev. – M.: Dashkov y Ko, 2008. – 280 s.
3. *Kalinina L. M.* Systema informatsiinoho zabezpechennia upravlinnia zahalnoosvitnim navchalnym zakladom [Tekst]: monohrafiia / L. M. Kalinina. – K.: Ailant, 2005. – 275 s.
4. *Morze N. V.* Osnovy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Tekst] / N. V. Morze. – K.: Vydavnycha hrupa VNV, 2006. – 298 s.
5. *Vashchenko L. M.* Upravlinnia innovatsiinykh protsesamy v zahalnoi serednii osviti rehionu [Tekst]: monohrafiia / L. M. Vashchenko. – K.: VPTs «Tyrash», 2005. – 380 s.
6. *Melnyk V. K.* Tekhnolohiia pidhotovky kerivnyka do otsiniuvannia rezultativ diialnosti zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu v systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity [Tekst] / V. K. Melnyk; red. kol.: V. V. Kuzmenko (holova) ta in. // Pedahohichniy almanakh: zb. nauk. pr. – Kherson: RIPPO, 2011. – Vyp. 12. – Ch. 1. – 313 s. – S. 234–239.
7. *Maslov V. I.* Naukovi osnovy ta funktsii protsesu upravlinnia zahalnoosvitnimy navchalnymy zakladamy [Tekst]: navch. posibnyk / V. I. Maslov. – Ternopil, Aston, 2007. – 150 s.
8. *Kuzmyn O. Ye., Melnyk O. H.* Osnovy menedzhmentu [Tekst]: pidruchnyk / O. Ye. Kuzmyn, O. H. Melnyk. – 2-e vyd., vypr., dop. – K.: Akademydav, 2007. – 464 s.
9. *Merkulova S. I.* Rol sotsialno-pedahohichnoi komunikatsii v orhanizatsii ta upravlinni protsesom pedahohichnoi oriantatsii starshoklasnykiv [Tekst] / S. I. Merkulova // Pisliadyplomna osvita v Ukraini. – 2013. – № 1 (22). – S. 69–72.
10. *Merkulova S. I.* Skladovi orhanizatsii protsesu pedahohichnoi oriantatsii starshoklasnykiv iz zastosuvanniam informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Tekst] / S. I. Merkulova; hol. red. I. S. Voloshchuk // Navchannia i vykhovannia obdarovanoi dytyny: teoriia ta praktyka: zb. nauk. pr. – K.: Instytut obdarovanoi dytyny, 2013. – Vyp. 10. – S. 153–163.

Світлана Бойко,

м. Київ, Україна

УДК 37.0

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ПИТАНЬ ПРАВ, ОBOB'ЯЗКІВ ГРОМАДЯНИНА: СТАН І ПРАКТИКА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Главными направлениями усовершенствования национальных документов по вопросам прав и обязанностей граждан на сегодняшний день должны быть: усовершенствование существующего законодательства Украины, занесение изменений и дополнений необходимых для приведения его в соответствие с основными положениями Европейской Конвенции о защите прав и свобод граждан, приведение норм права соответственно к нормам международного права.

Ключевые слова: право, свобода, конвенция, защита, документ.

Nowadays, mainways to improve national documents on problems of people rights and obligations should be the following: improvement of current Law of Ukraine, introduction amendments and additions necessary according to conform with the basic fundamentals of European Convention on rights and freedoms of people, regulation of Law norms according to the standards of International Law.

Key words: law, freedom, convention, protection document.

Існує проблема забезпечення єдності поглядів держав на права і свободи людини. Наука міжнародного права розробила спеціальний термін «міжнародні стандарти в галузі прав людини» і наразі під цим терміном розуміють сукупність існуючих норм у галузі прав людини. Ці норми розроблено за участю держав у міжнародному співіснуванні. Вони містяться у відповідних міжнародно-правових документах або звичаях.